

Over bekken etter vann?

Fra lokalt økomuseum til globalt mangfoldsmuseum

Lisa Vangen og Lise Jakobsen

Nord-Troms museum

lisa@nordligefolk.no

lise.jakobsen@ntrm.no

Abstract

In recent decades, museums have been taken into a discourse where professionalism, relevance, democracy, participation, and diversity are the benchmarks for quality. Through professionalization, knowledge of local identity and culture is put into academic and scientific frames. Increased globalization affects our understanding of culture and identity, and museums must reflect society's cultural diversity. This is expressed through political intentions and guidelines, but it is up to the museums to design their role in society. For Nord-Troms Museum, this has meant a transition from being an ecomuseum to becoming a museum of diversity. This article shows that there is no clear break between the ecomuseum and the diversity museum. The presentation of the museum facilities and the population's expectations of the museum are in many ways the same as 30 years ago. Communication must be adapted to the changing conditions. One way is by telling multiple stories that highlight the diversity of the region's past and connect it more closely to people in society today.

Keywords:

- Ecomuseum
- diversity
- cultural heritage
- mediation
- relevance

Bakgrunn

Nord-Troms er tradisjonelt et flerspråklig og flerkulturelt område. Sjøsamer, reindriftsamer, kvener, nordmenn og andre har levd side om side i bygdene i regionen. Som følge av en intens fornorskning, og tyskeres tilbaketrekking og nedbrenning av Finnmark og Nord-Troms og evakuering av befolkningen i 1944, ble materiell og språklig kultur i området utvisket. Kulturpåvirkning gjennom moderniseringen bidro ytterligere til at lokale kulturelle spor og forskjeller forsvant. Historien om det fleretniske Nord-Troms var ikke en del av den nasjonale historien. Mange så tilbake på en fortid som ikke var verdt å ta vare på – her fantes ikke

hardingfeler og gilde stabbur. Livet skulle leves framover (Hauglid 1979:169). En statlig tilskuddsordning for museum fra 1975 sammenfalt med en generell desentralisering av norsk kulturpolitikk. For museene resulterte dette i en oppblomstring av tiltak knyttet til grupper og tradisjoner som til nå hadde vært mindre tilstedeværende i det nasjonale museumslandskapet (Gjestrum 1993:32). Nord-Tromsregionen var på dette tidspunktet preget av fornorskning, krig, nedbrenning, gjenoppbygging og modernisering. Det vokste fram en erkjennelse av at egen kultur og historie hadde verdi, og i 1975 kom årboka *Menneske og miljø i Nord-Troms* ut for første gang. Nord-Troms his-

torielag ble stiftet i 1977 og overtok utgivelsen av årboka. Med utspring i historielaget ble ideen om et regionalt museum lagt frem med en viktig forutsetning om «å få et mest mulig sammensatt, nyansert og dermed fullstendig bilde av den mangeartede kulturarv vi har felles i Nord-Troms» (Hauglid 1979:105). I 1979 ble Nord-Troms museum stiftet.

Ønsket om synliggjøring av egen kultur var ikke unikt for Nord-Troms. Glemte og neglisjerte grupper og kulturer i mange land ble aktive og tok initiativ til å motarbeide fremmedgjøring og begrepsmessig og kulturell dominans. De arbeidet for krav om vern, dokumentasjon og formidling av egen kultur. I dette lå også initiativet til opprettelse av egne kulturinstitusjoner og museer (Maure 1988:24). I likhet med svært mange museer i landsdelen koblet Nord-Troms museum seg opp til økomuseumsfilosofien. I en NRK-reportasje fra økomuseet i Nord-Troms, *Studio Nord – menneske og miljø – fremtidens museum* i 1988, sier daværende direktør Anders Ole Hauglid at hele regionen er vårt museum og at «museum er egentlig formidlingen av holdningen til miljøet rundt en. Og da er det både natur og kulturmiljø. Mennesket må forstå hva slags situasjon det befinner seg i» (Hauglid 1988). Økomuseums-tanken representerte en filosofi der museene kunne spille en rolle for befolkningen i en kulturell identitetsprosess, ha en tverrfaglig tilnærming til samspillet mellom mennesket og omgivelsene, samt skape nære bånd til lokalsamfunn gjennom dialog og medvirkning. Dette samsvarte med Nord-Troms museums og mange andre museers målsettinger. John Aage Gjestrum (1993:38) viser til at «økomuseumsmodellen synes å være et hovedkarakteristikum ved det regionale-lokale museumsarbeidet i hele Nord-Norge».

Teknologisk utvikling og økt globalisering har i løpet av de senere tiårene endret synet på kultur og identitet. Den lokale forståelsen av kulturarv endres, og behovet for nye perspektiver har vokst frem. Ønsket om at museene skulle gjenspeile samfunnets kulturelle mangfold har blitt stadig viktigere. I rapporten *Museum: Mangfold, minne, møtestad* av Norges Offentlige Utredninger fra 1996 blir mangfold og dialog spesifikt påpekt som mål for museene (NOU 1997: 7). Museene skulle profesjonaliseres og «den identitetsbyggende samfunnsrollen ble tonet ned til fordel for en kombinasjon av akademisk kunnskapsbyggende og inkluderende og kritiske roller (Løkka og Hylland 2022:64). Samtidig skulle man være demokratiske og inkluderende i samhandling med sine omgivelser. I 2006 ble det opprettet et nasjonalt museumsnettverk, Mangfoldsnettverket, for å styrke arbeidet med minoriteter og kulturelt mangfold (Bettum, Maliniemi og Walle 2018:9). I dag er Nord-Troms museum en del av nettverket og definerer seg som et mangfoldsmuseum. Museets vedtekter viser til at «synliggjøring av det kulturelle mangfoldet i Nord-Troms er særlig viktige områder» (Nord-Troms museum 2013). Museer skal gjenspeile kulturelt mangfold i samfunnet, både i formidling og forvaltning.

I denne artikkelen vil vi se nærmere på hvordan Nord-Troms museum har gått fra å være et økomuseum til å bli et mangfoldsmuseum. Vi belyser hvordan Nord-Troms museums etablering, virke og målsettinger har vært styrt av faglige føringer og politiske skifter, og ser på hvordan Stortingsmeldinger og tilskuddsordninger har lagt grunnlaget for synet på hva museet er og skal være. Videre tar vi opp hvordan dette påvirker museets formidling av kultur og identitet med eksempel på museets praksis fra formidlingen av Gamslett fiskerbondegård. Vi

FIGUR 1: Kjøkkenet på Gamslett fiskerbondegård på Svensby i Lyngen. Foto: Ola Solvang / NTRM

undersøker hvordan økt globalisering påvirker vår forståelse av kultur og identitet og hvordan lokalhistorie kan formidles i skjæringspunktet mellom lokal tilhørighet og global flyt. Finnes det vesentlige forskjeller mellom det lokale økomuseet og det globale mangfoldsmuseet, eller går vi over bekken etter vann når vi tar inn nye begreper om museets formål? Artikkelen er utviklet gjennom forskningsmidler fra Kulturrådets utviklingsprogram til nettverket Dutkan Davin – Forskning i Nord, og gir et bidrag til en pågående diskusjon om museenes samfunnsrolle.

Museum i endring

En rekke faktorer, både nasjonalt og regionalt, har hatt betydning for etableringen av Nord-Troms museum og veien fra lokalt økomuseum til globalt mangfoldsmuseum. Fra nasjonalt hold hadde bondekulturen

gjennom lang tid vært hovedtema for museer i Norge. Fra 1975 kom det en statlig tilskuddordning for museer som ble tillagt fylkeskommunene og gav mer desentralisert styring av kulturpolitikken, med vekt på egenaktivitet og kulturelt demokrati. Det vokste fram museumstiltak som formidlet kystkultur, industri og arbeiderhistorie og etniske minoriteter (Gjestrum 1993:33). I Nord-Norge blomstret det en kulturell mobilisering som gav utslag i opprettelser av flere kulturinstitusjoner (Nilsen 2004:8). Etableringen av Universitet i Tromsø i 1972 medførte økt interesse for historisk, lingvistisk og sosiologisk forskning på folkegruppene i Nord-Norge. Internasjonale foras anerkjennelse av urfolk og minoriteter la grunnlag for økt etnopolitisk mobilisering for folkegruppene på Nordkalotten. Det var også økt søkelys på lokalhistorie i undervisning i skolene – og regionalt spiret en

erkjennelse av at kulturhistorien i Nord-Troms hadde en egenart som det var verdt å ta vare på og formidle for framtida (Nilsen 2004:8-9).

Etableringen av Nord-Troms museum i 1979 må anses som en del av den desentraliserte styringen av kulturpolitikken og den kulturelle mobiliseringen på Nordkalotten. Da Nord-Troms museum ble etablert, var begrepet økomuseum relativt nytt. Begrepet oppstod i Frankrike og ble introdusert av Hugues de Varine i 1970-årene og bygger på forståelsen av at en befolkningsgruppe kan definere et kulturfellesskap og et territorium de er knyttet til. Befolkningsgruppen og dens kulturarv, sosiale mønstre, ressurser og fysiske miljø og omgivelser kan beskrives som et lokalsamfunn (Gjestrum og Maure 1988:89). I årene før 1970 opplevde de store museene at deres rolle som kulturelle institusjoner var i ferd med å miste sin glans. Iherdige forsøk på modernisering, mer publikumsvennlig museumsarkitektur, presentasjon og utstillingsteknikk hadde resultert i økonomiske kriser og kommersialisering av kulturen. Fortsatt viste undersøkelser at byborgere aldri hadde besøkt museene sine. I det små startet en bevegelse av prosjekter i drabantbyer og gettoer i USA, Chile og blant bønder i Bengal – med den hensikt å tjene lokalbefolkningen. Museologer ble inspirert av denne ideen, og på ICOMs konferanse i 1971 ble koblingen mellom miljø, natur, økologi, kultur og samfunn presentert som økomuseet (de Varine 1988:105). Georges Henrie Rivière (1988:102) definerte økomuseet som

an instrument conceived, fashioned and operated jointly by a public authority and a local population. (.....) It is a mirror in which the local population views itself to discover its own image, in which it seeks an explanation of the ter-

ritory to which it is attached and of the populations that have preceded it, seen either as circumscribed in time or in terms of continuity of generations. It is a mirror that the local population holds up to the visitors so that it may be better understood and so that its industry, customs and identity may command respect.

Summen av alt dette – det konkrete og abstrakte og avgrensningen i tid og rom er felles for lokalsamfunnet og elementært for økomuseet. Museets fagpersoner er tilretteleggere for lokalsamfunnets deltakelse og ønsker, og fellesskapet er museets utstrakte mål. Ressursene som finnes i kulturarven er materialet for økomuseets virksomhet – altså de naturgitte, menneskelige, tekniske, intellektuelle, åndelig og materielle ressursene i lokalsamfunnet. Kulturarv som fortsatt er i funksjon bør bevares på stedet, og kulturarv som har mistet sin funksjon samles inn (de Varine 1988:111). Å ønske å ta vare på kultur og natur på eget hjemsted står i kontrast til modernitetens rasjonalitet. Tidligere ble museer gjerne opprettet med det mål å bygge opp en enhetlig nasjonal kultur innenfor en stats grenser, der modernitetets målsettinger har gitt et syn på fortiden som et statisk bilde som reddes ut og konserveres i behovet for å redde kunnskap om fortida. Økomuseet derimot bevarer bygninger og anlegg i sitt opprinnelige miljø, har større historisk dybde og inngår i et nåtidig landskap i kontinuerlig endring (Gjestrum 1993:34).

Opprettelsen av Nord-Troms museum i 1979 kan settes i sammenheng med flere strømninger i tiden – både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Nord-Troms museums første leder, Anders Ole Haugli (1988:167), skisserte følgende mål som sentrale for museet i Økomuseumsboka:

Nytilsatt konservator Anders Ole Hauglid ved Nord Troms Museum:

Vi skal alle være «ansatt» ved museet

Av Kari Digre
 Nord-Troms Museum (NTRM) er under oppbygging med museusenheter i hver av de seks Nord-Troms kommunene Storffjord, Lyngen, Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænangen. Museumstyret har fra 15. november 1982 tilsatt lektor Anders Ole Hauglid som konservator. Han har midlertidige kontorlokaler i kommunehuset på Storslett. Styret i NTRM har i sitt vedtak gitt uttrykk for at det har full tillit til Hauglids kvalifikasjoner for stillingen.

Anders Ole Hauglid er opprinnelig fra Brønnøysund. Etter 4 år som lærer ved Lakselv skole kom han i 1968 til Storslett Ungdomsskole. Fra da av begynte han sitt studium i historie, med grunnfag, medlemskap og han fullførte hovedfagskamen i 1975. Men allerede som student i Tromsø skrev Hauglid et notat som ga start til et Historisk Klubb ble startet høsten 1973. Og «sjettebarne» — Arbok for Nord-Troms startet han i 1975. Lederen i denne første av de 4 årbøkene Hauglid var redaktør for, kan vel egnet stå som et valg- språk for den nye konservatoren for NTRM: «Vi vil søke å gi inspi- rasjon til å ta vare på gammel sed og skikk i de mange små bygde- samfunn. Gi økt på de nedravede verdier og gjennom aktiv handling stakte ut veien framover.»

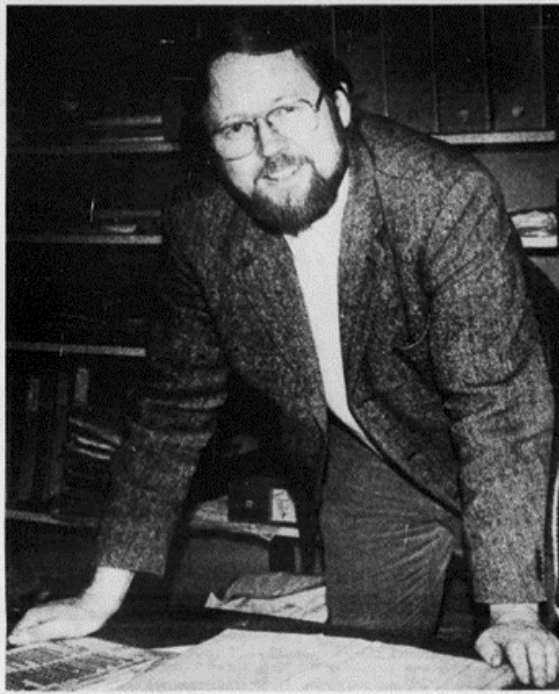
ALLES ANSVAR
 Det tror i fotoporene til denne viddelærende og store stilte målset- tingen. Hauglid var en av stifterne til Nord-Troms Historielag basert

betar, for eks. med en kvengård i Reinsdalen, en sjasamiak gård i Bi- stavarre og norske herskapsrus på Skjervøy. Det er uok av arbeid- soppgaver, slik som tilbakeførin- gen av Gamslettsamlingen til Lyn- gen.

Men ellers forsøker vi å hverken sikrer oss gjenstander eller tilbakefører disse før vi har trygge oppbevaringsmuligheter. Til å begynne med vil nok dette koste noe mer, men på lengre sikt vil vi få en mye bedre oversikt og driftsform på museet, hevder Hauglid.

— Et NTRM menner som en sam- ling av bygninger og gjenstander — eller blir det noe mer? Kan man si at vi med å kjene egen historie- bakgrunn, får en plattform å byg- ge videre på?

— Når jeg snakker om et muse- um, snakker jeg ikke bare om for- tiden, men i høyeste grad om frem- tiden. Historie er våre handlinger nå. Vi må se hvordan de handlet, de som var før oss: Hvordan for- søkte våre forfædre å løse proble-

mene? Et museum blir på en måte et sted hvor vi kan få glede på og beite kunnskap, slik at vi kan

skjønne sammenhengen og hvor- for vi er akkurat her i dag, sier konservator Anders Ole Hauglid.

Lektor Anders Ole Hauglid er til- satt som konservator ved det nye Nord-Troms Museum.

FIGUR 2: Vi skal «alle» være ansatt i museet. Kari Digre, Avisen Tromsø 8.12.1982.

«Å gjenskape noe av identitetsfølelsen folk en gang måtte ha hatt eller fortsatt hadde, måtte bli et viktig mål.

Å gjenskape den med positivt fortegn måtte bli et annet mål.

Å la folket sjøl få utvikle dette i sine egne lokale miljø ville være viktig.

Å drive historisk opplysning – eller opp- lysning om historiske forhold ville være helt nødvendig.

Å legge forholdene til rette for at alle de ulike miljø – de ulike etniske grupper med ulik kulturell erfaring og uttrykks- form – skulle få mulighet til å styrke sin identitetsfølelse, ville være helt nød- vendig, men slik at man ikke bare så de

enkelte delene, men også helheten – kul- turblandingen»

Museets mål om å legge til rette for ulike miljø og etniske grupper innenfor en helhet, kan sees i sammenheng med et beskrevet tredje rom der hybriditet – kulturblandingen i Nord-Troms – løftes fram og finner sine perspektiv gjennom økomuseet. Homi Bhabha viser til de marginaliserte folkegrup- pers rett til å skrive egen historie. Bhabha (2004:3) bruker hybriditetsbegrepet ikke bare som en sammensmeltning av kulturelle elementer, men også om fremvekst av kultur som kontinuerlig skapes og utvikles i møter mellom mennesker og grupper. Denne

dynamiske måten å betrakte kultur på står i motsetning til et essensialistisk kultursyn, der kulturer har blitt ansett som enhetlige, med en opprinnelig, sann kjerne. Det essensialistiske synet har ekskludert og marginalisert forskjellighet og hybriditet og medført at kulturelt mangfold har blitt definert og kontrollert av den dominante kulturen. Som en motsats til dette introduserte Bahba begrepet *thirding as othering*, som viser til et tredje rom der marginalitet gir nye perspektiv og valgmuligheter i en alternativ posisjon (Soja 1996:139–140). Museets målsettinger som økomuseum kan også knyttes til Stuart Hall (2000:3–5), som viser til at kulturell identitet bygger på en konstruert forståelse av forfedrenes felles historie – en slags felles opphavsmyte som sikrer en uforanderlig enhet i bunnen med variasjoner på overflaten.

Ideen om økomuseet knyttes også til menneskets behov for å kjenne til og forstå stedet de tilbringer sitt liv på. Gjennom forståelse av stedet kan mennesket se seg selv som en del av fortida og prosesser som har påvirket stedet og menneskene som er der. På denne måten legges grunnlaget for felleskap og samhandling der mennesket er aktør i verden og eget liv. I det moderne industrisamfunnet er oppfattelsen av hjemstedet knyttet til følelser som romantikk og nostalgi – fremfor empiri og faglige begrunnelser. Modernitetens tenkning har fremmet et syn på hjemstedet som et sted å forlate for å oppnå mobilitet, utvikling og fremskritt. Arkitekturteoretiker Christan Nordberg-Schultz mener imidlertid at hjemstedet har en stor betydning for individet. Når et sted ikke lenger har en klar identitet, vil det svekke individets muligheter for å utvikle en personlig identitet, noe som kan føre til menneskelig rotløshet og fremmedgjøring (Nordberg-Schulz 1978:16). Sammenhengen mellom hjemstedet og individet, mener han,

er befestet i felleskapet med andre, og individets dype kjennskap til stedet er grunnleggende for felleskapet og samfunnet. Modernitetens syn på sted og hjemsted har medført et *stedstap* gjennom nedgradering av verdien av menneskets tilknytning til stedet (Gjestrum 1993:33). Å bevare og utvikle felles tilhørighet og identitetsfølelse knyttet til den lokale og regionale historien i Nord-Troms kan være nøkkelen til å unngå *stedstap*.

For Nord-Troms museum ble hele den 9500 kvadratkilometer store regionen ansett som museets hovedutstilling, der bygninger skulle stå i sitt lokalmiljø og den stedlige kulturhistorien formidles derfra. Landskaps-historien fra geologiens morgen til samtiden var en basisutstilling med kontinuerlig oppdatering i takt med samfunnsutviklingen. Det ble ansett som sentralt å skaffe dokumentasjon på både natur- og kulturhistorien, og dermed menneskets plass i naturen for at det ikke skulle gå tapt i modernisering og utbygging. For museet ble dette et tveegget møte med lokal kultur, der ei brokete fortid preget av fornorsking og nedbrenning gjorde at mange mente den ikke var verdt å ta vare på. Samtidig gjorde sporene av de fleretniske kulturmøtene regionens historie så spennende for museet. Museets samling av kunnskap og dokumentasjon skulle utgjøre lokalsamfunnets kollektive bevissthet om seg selv og sin egenart (Hauglid 1988:169, 170).

Fra 1990-tallet ble ønsket om at museene skulle gjenspeile samfunnets kulturelle mangfold stadig viktigere i kulturpolitiske meldinger og utredninger. Forståelsen for at etniske, språklige og religiøse minoriteter trengte et eget vern ble aktualisert etter folkemordet på jødene under 2. verdenskrig og var særlig fremmet av FN og befestet gjennom konvensjoner. FN og andre transnasjonale organer har ført til

svekkelse av nasjonalstatenes interne makt til fordel for internasjonale regelverk og politiske retningslinjer. Minoriteter i Norge har på bakgrunn av dette fått økt rettslig status – samene som urfolk og kvener, skogfinner, jøder, rom og romanifolket som nasjonale minoriteter (St. Meld. 15 2000–2001:15–16). I rapporten *Museum: Mangfold, minne, møtestad*, Norges Offentlige Utredninger (NOU 1996:7) drøftes museenes samfunnsrolle. Kulturelt mangfold og publikumsdialog ble introdusert som spesifikke mål for de norske museene. Perspektivet synliggjøres også blant annet i Stortingsmeldingen *Framtidas museum* (St. Meld. nr. 49 2008–2009) der det presiseres at «den flerkulturelle variasjonen i befolkningen må få følger for hvordan politikk og samfunnsordninger blir utformet. Det gjelder både det mangfoldet som følger av nyere innvandring, men også det mangfoldet som følger av individualisering og differensiering av verdier og levemåter i alminnelighet». Fellesorganet for arkiv, bibliotek og museum (ABM-utvikling) fikk en sentral rolle i det videre utviklingsarbeidet for minoritetskulturer. (St. Meld. nr. 49 2008–2009:33,86). I meldingen til Stortinget *Tillit, ting og tid* (Meld. St. nr. 23 2020–2021) ble det varslet et «krafttak for mangfold i deltaking, publikum og representativitet». Departementet ville «leggja til rette for at fleire museum kan arbeida meir aktivt med spørsmål knytte til mangfold og representativitet, både i samlingsutvikling, kunnskapsutvikling og formidling» (Meld. St. nr. 23 2020–2021:71, 110). Formuleringen i museumsdefinisjonen til ICOM (International Council of Museums) der museene skal «tena samfunnet og utviklinga av samfunnet» ble påpekt å bety at:

samfunnsnyttan for museum ikkje berre ligg i det å skapa og formidla kunnskap. Det ligg særleg i evna til å skapa nyfrikne og forståing, evna til å stimulera undringa, til å stilla spørsmål, til å overraska og utfordra einskildmenneske emosjonelt og intellektuelt» (NOU 1996:7, 35).

Vektleggingen av samfunnsnyttan som var sentralt innenfor økomuseene ble kritisert. Det ble hevdet at økomuseene primært var opptatt av hva de oppnår i samfunnet, fremfor hva de gjør, og at økomuseene representerer «eit synspunkt der dei vil få musea til å vera like opptekne av samfunnsnyttan som av dei faglege funksjonane» (NOU 1996:7:35). Om museets betydning for samfunnet bare var knyttet til museenes gjøremål kunne aktivitetene bli mål i seg selv, og museene eksistere som svar uten spørsmål (NOU 1996:7:35). Det blir påpekt at den største verdien ved økomuseene kanskje er at de har revitalisert debatten om museenes rolle som samfunnsinstitusjon, som er viktigere enn de konkrete løsningene de har kommet fram til (NOU 1996:7:34). I de siste tjue år har museene blitt løftet inn i en diskurs der profesjonalitet, relevans, demokrati, medvirkning og mangfold er målestokker for kvalitet. Profesjonaliseringen av museene medførte at nærheten til lokal identitet og kultur ble endret. Den lokale museumskulturen gikk fra å handle om identitetsbygging til å bli akademisk, kritisk og vitenskapliggjort. Løkka og Hylland (2022:64) mener at «museumsreformen kan forstås som en reform som har søkt å flytte museer ut av en lokal (-historisk) identitet/kultur/diskurs og over i en vitenskapelig og profesjonalisert identitet/kultur/diskurs».

Betydningen som de sentrale føringene hadde for Nord-Troms museum var enorm. Fram til 1992 var det en økning av ansatte i

museet som en følge av sysselsettingsmidler. Disse hadde sitt arbeidssted i alle kommuner. I 1992 ble det utført 39 årsverk og mange av de ansatte var tidligere arbeidstakere fra Televerket. Det var svært få fagstillinger. Da sysselsettingsmidler og prosjektmidler avtok på slutten av 90-tallet, ble museumsdriften og staben kraftig redusert (Nilsen 2004:10). Samtidig skulle museet leve opp til museumsreformen som påpekte at museene på den ene siden skulle fungere som «kritiske forskingsinstitusjoner og på den andre siden som dialoginstitusjoner mot det mangfoldige samfunnet» (Løkka, og Hylland 2022:64). I museets jubileumbok fra 2004 heter det at boka ikke er et «tradisjonelt hylningsdikt» for 25 års-feringen, men varsler endring i museumsstrukturen. Oppfatningen var at Nord-Troms museum på mange måter fylte forventningene til å være et moderne museum, men at strikken som økomuseum var tøyd til det maksimale (Nilsen 2004:10, 15, 16). Fra 2004 endret museet kurs fra forvaltning til forskning og formidling. Fagkompetansen hos de ansatte ble hevet og samlokaliseringen i større fagmiljø ble sett på som en nødvendighet for å møte framtidens museumskrav.

I 2006 ble Mangfoldsnnettverket etablert, og i *Museum og samfunn – En utredning om museenes samfunnsroller i lys av museumsreformen* (Løkka, Hylland, Hjemdahl og Kleppe 2020:128) pekes det på at reformen også var en slags språkreform, med et vokabular som har blitt internalisert av museene. Begreper fra statlige dokumenter og føringer har bidratt til å forme det faktiske arbeidet i museene og er inkludert i strategiplaner og formålsparagrafer. Slik påvirker begrepene valg som tas i det daglige museumsarbeidet. Det ser vi har skjedd i Nord-Troms museum med mangfoldsbegrepet. Å definere museet som et mangfoldsmuseum og implementere

det i alle styringspapirer gjør at museet stadig søker å fylle mangfoldsrollen.

Museets anlegg i kommunene har siden oppstart vært sentrale for virksomheten, og de er ment å presentere ulike tema; kvensk og samisk kultur, handels- og fiskerihistorie, markedshandel og fiskerbondekulturen. Sistnevnte tema er representert av Gamslett fiskerbondegård. Selv om museumsstrukturen har gjennomgått store endringer har formidlingen av gårdene stort sett vært den samme. Ved å knytte Gamslett til teorier om *thirdspace*, *hypermangfold* og *interseksjonalitet* skal vi se hvordan vi i framtiden kan formidle lokalhistorie i en mer global verden.

Gamslett fiskerbondegård

Gamslettsamlinga er museets eldste delsamling, hovedsakelig samlet inn av Alf Gamslett (1916–1975) i Lyngen. Museets gård på Gamslett i Lyngen er et vitnesbyrd om næringstilpasningen som var vanlig langs hele kysten til utpå 1950-tallet. Den består av stue, stall, lågfjøs, bu og naust. I tillegg består samlingen av om lag 2500 gjenstander med Alf Gamslett registrert som informant. Inkludert det som er samla inn i ettertid, omfatter samlinga i dag nærmere 3500 gjenstander med hovedvekt på siste halvdel av 1800-tallet og første halvdel av 1900-tallet (Samlingsforvaltningsplan rev. 2020). Alf Gamslett var altoppslukende interessert i å ta vare på minner fra en svunnen tid. Han samlet alt han fant interessant, fra oldtidssaker til tekstiler. Fra 1930-årene systematiserte han sin innsamling, og fram til hans død i 1975 ble samlinga meget innholdsrik. I 1942 meldte han samlinga inn i *Norske Museers Landsforbund* under navnet Svensby bygdemuseum. Da Alf døde var to av hans brødre enda i live og bodde på gården. Etter hans død oppsto det arvestrid som endte med at Lyngen

kommune ble den formelle eier av samlinga. Gården ble gjort om til museumsgård. Det ble bygd et hus med en leilighet til de gjenlevende brødrene og magasin i kjelleren til Alf Gamsletts gjenstandssamling (Bendiktson 1988, 1983). Etter deres tid ble huset gjort om til servicebygg. Etter hvert fikk Nord-Troms museum forvaltningsansvar for samlingen og gårdstunet på Svensby.

De siste 50 års teknologiske og digitale utvikling har medført en ny samfunnsstilling der geografisk avstand og tid ikke skaper begrensninger for flyt av kultur, identitet, økonomi og politikk. David Harvey har kalt denne tilstanden *time-space compression* og *time-space convergence* (Harvey 1989: 284–285). Tid og rom presses sammen og endrer menneskets syn på og forståelse av verden. Den tradisjonelle måten å se tid og rom på ledet til oppfattelsen av kultur og identitet som stedbundet. På bakgrunn av postmoderne kritikk og teori, teknologisk utvikling, masse migrasjon og grenseløse kulturstrømmer har denne oppfattelsen blitt utfordret. Utviklingen kan sies å danne bakteppet for føringene som legges for museenes rolle i arbeidet med kulturelt mangfold og individets oppfattelse av egen kulturarv. Fremveksten av en hybrid, global kultur krever et nytt syn på kultur og kulturarv.

Edward Soja (1996), geograf og urban-teoretiker, forstår *firstspace* som det materielle og romlige – det konkrete og håndgripelige i den fysiske verden. På Gamslett vil det være bygninger og gjenstander. *Secondspace* knytter han til mentale fortolkninger av det fysiske – de kognitive forestillingene og meningene som vi tillegger det materielle. *Thirdspace* er et både-og og oppstår også i møter mellom det materielle og det tenkte. Det konkrete og det håndgripelige møter fortolkninger og meninger i en sosial virkelighet (Soja 1996:6). Hvordan påvirker en

slik forståelse museets formidling av lokal kulturhistorie? Ved å bruke Sojas trialektiske forståelse kan Gamslett fiskerbondegård beskrives i to nivå. Den *firstspace* epistemologiske inngangen viser til den fysiske verden, der det materielle danner essensen i kulturarven. Bygninger og gjenstander i samlingen på Gamslett kan telles, kartlegges og er et håndgripelig bevis på kulturens egenskaper og dens forskjellighet fra andre kulturer. Det andre nivået knytter seg til forestillingene om Gamslett og samlingen som bevis på dem. I et politisk og diskursivt skapt felt kan museet definere gjenstander og fysiske spor som symboler på kultur og kulturarv. Sojas *thirdspace* viser til den sosiale praksisen. I møtet mellom museets formidling og publikum dannes og omformes kategorier og forståelsen av kulturarven og fiskerbondehistorien på Gamslett.

Hovedfortellingen på Gamslett handler om fiskerbonden, en kombinert næringsstilpasning der særlig fiske og jordbruk har vært sentralt. Denne næringsstrukturen har vært vanlig langs store deler av norskekysten helt fram til nyere tid. På nettsidene presenterte museet anlegget i 2022;

Gårdsanlegget og gjenstandssamlingen gir samlet et innblikk i den tradisjonelle fiskerbondetilpasningen. Både sesongfiskeri og hjemmefiske var viktig for livberging. Mannen var ofte den som sto for fisket. Kvinnens innsats var imidlertid også viktig, for hun var den som laget det som måtte til for at Lofotkista var komplett. Mens mannen var på fiske, fikk kvinnene ofte et stort ansvar for gårdens dyr og jordbruk.

Når museet i dag ser med nye øyne på samlingen, med et ønske om å øke mangfoldet og være relevant for flere, blir det tydelig at Gamslett fiskerbondegård vil fortsette å være

et vindu inn i den tradisjonelle næringstilpasningen, som har vært vanlig langs hele norskekysten. Samtidig justerer vi våre fortellinger og legger til flere. Anlegget har et potensiale der museet kan fortelle mange flere historier, historier som gjør mannen bak samlingen på gården, hans familie, lokalsamfunnet og regionen mer mangfoldig og dermed mer relevant for dagens befolkning. Med thirdspaceperspektivet ser vi på hvordan de tradisjonelle kategorier i museet utfordres, og hvordan formidlingen får større relevans. Thomas Hylland Eriksen (2022) viser til begrepene *hypermangfold* og *interseksjonalitet*. *Hypermangfoldet* beskriver mangfold i mangfoldet, og gjør oss i stand til å se mer finmasket på verden. *Hypermangfoldet* gir oss flere måter å beskrive folk på; livssituasjon, bakgrunn, interesser og kjønn, og er beslektet med et annet begrep: *interseksjonalitet*. Begrepet viser til linjer som krysser hverandre. Linjene kan være etnisitet, kjønn, klasse og bosted, og henviser i så måte til en forståelse av hvordan makt og forskjeller virker som en konsekvens av at linjene krysses.

Sommeren 2021 åpnet museet en ny utstilling på Gamslett. Utstillingen forteller om fiskerbonden, livet og menneskene som har bodd på gården og i området. Selv om utstillingen er beskjedent i omfang, mener vi at vi kan spore hvordan endringene museet og samfunnet har vært igjennom på veien fra økomuseum til mangfoldsmuseum kommer til uttrykk gjennom formidlingen. I den nye utstillingen påpeker vi kvinnens betydning i større grad.

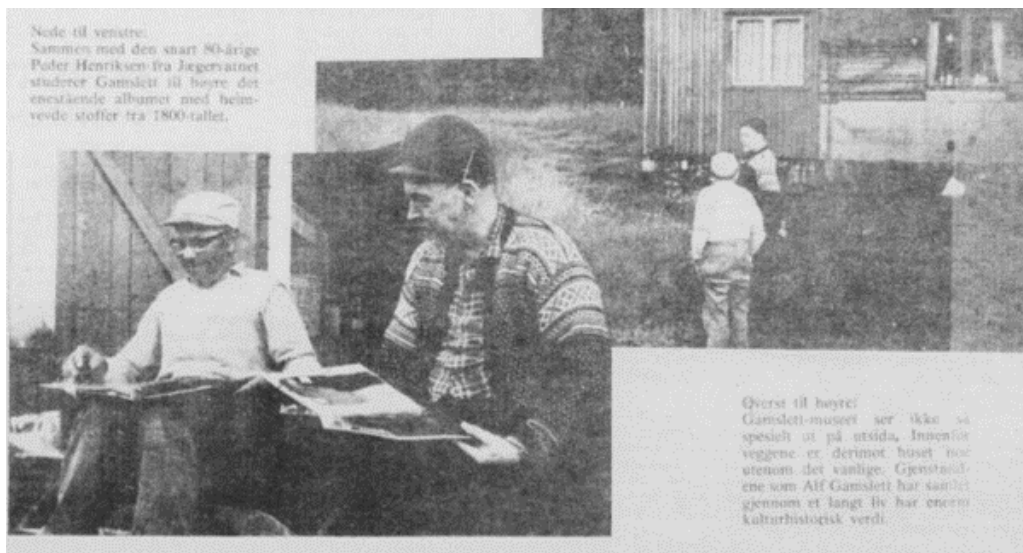
«Fiskerbonden er derfor ikke en person, men et par; mannen og kona. Kvinnen og mannen hadde ulik arbeidsfordeling, men denne var ikke absolutt. Mannen var i hovedsak fiskeren, men kvinnen kunne ro hjemmefiske. Hun hadde

hovedansvar for gård og hjem, men han var delaktig med ulike gjøremål. Forholdet var mer preget av likeverd enn likestilling. Begges innsats var like viktige for at familien skulle berges».

Gjennom politiske og diskursive strukturer er livsform og sosial praksis beskrevet av museet innenfor tradisjonelle kjønnsroller og familierelasjoner. Begrepene *hypermangfold* og *interseksjonalitet* aktualiserer formidling av historie om fiskerbønder og menneskene som har levd på en fiskerbondegård, og gir dem større relevans ved å utfordre stereotypiene og inkludere flere perspektiver av det levde livet i fortellingene. Gamslett fiskerbondegård har tradisjonelt vært bostedet for familier som hovedsakelig har kombinert fiske med jordbruk. Men da Alf og hans søsken bodde på Gamslett som siste generasjon, var de derimot fire voksne, enslige søsken som levde sammen til sin død. En kvinne og tre menn. I vår utstillingstekst på fiskerbondegården står det at:

«De fire søsknene hadde klar arbeidsfordeling i hjemmet. Signe var husmor og holdt det strøkent innendørs. På gården hadde de hest, kyr og sauer. Hun og Alf, og etter hvert Ivar, hadde hovedansvar for fjøset. Johannes hadde ansvar for å holde gården med brensel, og å fore og stelle hesten. Ivar, Johannes og Nils fisket med garn på Ullsfjorden fra om lag nyttår til påske. Etter dette dro Ivar på finnmarksfisket og fisket med juksa omtrent til juni.»

Nils var en bror som var gift og hadde eget hjem utenfor gården. Ved å formidle dette får vi fram at familiekonstellasjonene kunne være annerledes enn kjernefamilien, og det enkelte hushold gjorde tilpasninger som fikk ting til å fungere. Dette viser til et tredje

FIGUR 3: Fra samekultur til skillingsviser i Gamslett-museet. Spesialintervju med amatørkonserveratoren Alf Gamslett på Svensby i Nye Troms, 3. september 1974.

rom av sosial praksis og *hypermangfold* der forståelse av hybriditet og marginalitet tilfører flere og nye faktorer i beskrivelsen av mennesker og deres liv. I et thirdspaceperspektiv søker vi å la besøkende «møte seg selv» i formidlingen om familien og menneskene som har levd på Gamslett. I utstillingen inkluderer vi historier som utvider bildet av folk på gården og fiskerbonden generelt. Vi forteller om sterke håndverks-tradisjoner i familien. Om Ivar som deltok ved kampene i Narvik i 1940, helseproblematikk, barnløshet, arvekonflikt og klasseforhold. At det er et museumsanlegg i dag, kommer av Alfs utrettelige arbeid med innsamling. Å ha andre interesser og gjøremål enn folk flest, er ikke bare enkelt i et lite lokalsamfunn. Med Alf Gamsletts egne ord:

Det tok mange år før folk begynte å forstå at det hadde noen mening det jeg drev med. Enkelte mente vel at min interesse for gamle gjenstander, melodier og historier var et utslag av samlemani. Jeg møtte mye motbør, og mange nær-

mest saboterte mine anstrengelser for å ta vare på det jeg mente var verdifullt å ha for etterslekten. (...) – Men noen må da ha gitt deg støtte i dette langvarige arbeidet? – Å, du vet, etter hvert kom det jo en og annen innom som forsto at det kunne ha noe for seg å ta vare på enkelte ting fra gammeltida (Gamslett 1974).

Å få et nærmere innblikk i utfordringene Alf hadde i sin livsoppgave kan relateres til de bestrebelser hver enkelt av oss har i utformingen av våre liv. Mens økomuseet la vekt på å formidle om næringstilpasningen på en fiskerbondegård, vil vi i et mangfoldsperspektiv formidle om livssituasjon og interesser i fortellinger om et mer finmasket hverdagsliv. På den måten søker mangfoldsmuseet å aktualisere relevans og representativitet for den enkelte besøkende i kulturhistorien om fiskerbonden – på tvers av identitet, kjønn, alder og kulturell og sosial bakgrunn. Gamslett blir det tredje rommet der kultur, språk og tradisjon kommer sammen – på tvers av tiden. De som har bodd på

gården har skapt historien gjennom sine liv. Museet fortsetter å gjenskape den i nye rammer, og de besøkende bidrar til at det materielle og immaterielle holdes levende og videreutvikles, forankret i den enkeltes identitet, kjønn, alder og kulturelle og sosiale bakgrunn.

Utstillingen har også lagt vekt på lokale forhold. Betydningen av sted og viktigheten av det lokale må ikke undervurderes da stedstilknnytning er en viktig faktor i identitets- og tilhørighetsdannelsen til befolkningen. Da Nord-Troms museum ble etablert, var ett av målene å drive historisk opplysning og være tilretteleggere for folks gjenskaping og utvikling av identitetsfølelse i sitt lokale miljø. Lokalsamfunnets ressurser var materialet for økomuseets virksomhet. I arbeidet med den nye utstillingen på Gamslett har gårdens venneforening vært en solid samarbeidspart. Gjennom medvirkning og dialog har deres innspill og ønsker i formidlingen blitt hørt og vært avgjørende for utformingen av utstillingen.

Vannet i bekken er aldri det samme

Museums- og samfunnsutviklingen har endret Nord-Troms museum organisatorisk og faglig siden oppstarten i 1979. Det var da et nyskapende og åpent museum i datidens museumsmiljø, som ønsket å vise tverrsnittet av kultur, samfunn og historie i regionen. Men økt vektlegging av profesjonalitet og tildelingen av flere samfunnsroller for museene, globalisering og overgangen til et kommunikasjonssamfunn ble også Nord-Troms museum endret. En av målsettingene ved etableringen av økomuseet var at mennesker skulle identifisere seg med, føle tilhørighet til og stolthet over sine hjemsteder, historie og kultur. I et økomuseumspektiv kan man si at hele regionen med sine innbyggere, natur og miljøer er en del av museet. Museet var i tett relasjon med sine

lokalsamfunn. Museet hadde mange, dels ufaglærte ansatte i alle kommuner som drev aktiv innsamling. Lokal deltakelse og påvirkning på museets drift og innhold var stort. Med museumsreformen har museenes samfunnsroller blitt flere og er lagt på hverandre.

Mange museer i dag opplever å stå i spennet mellom den rollen de har spilt tidligere og den de skal spille i dag. Lokalsamfunnet speiler ikke de politiske og ideologiske endringene like tydelig som planverk og museumsmeldinger legger opp til. Økofilosofien er fortsatt en del av museets mentalitet. Det kan finnes en forventning fra befolkningen at museet skal være som det engang var og et ønske i museet om å innfri disse forventningene – men uten forutsetninger for å kunne realisere dem. Endringer av museumsorganisasjonene og det faglige innholdet kan føre til et sprik mellom museets mål og lokalsamfunnets forventninger (Musum 2020:44). For Nord-Troms museum leder dette tidvis til misnøye med museets (manglende) arbeid i kommunene. Museene skal i dag produsere «kunnskap som holder vitenskapelig standard, som er kvalitetssikret etter etablerte akademiske prinsipper, og som dermed inngår i en nasjonal eller internasjonal faglig samtale» og når «kunnskapen som museene produserer skal være en annen enn den mange av dem produserte tidligere, må også begrunnelsen for museumsarbeidet og identiteten til institusjonen endres» (Løkka og Hylland 2022:64). Museene skal fortsatt være identitetsinstitusjoner og representere relevans for ulike gruppers kulturelle selvforståelse, samt «skape respekt og toleranse for kulturelt mangfold» (Norges offentlige utredninger 1996: 40–41). *Framtidas museum* påpekte at museene måtte være bevisste på hva man velger å fremheve som viktig kulturarv, og hva som dermed velges bort.

Tendenser i utvelgelse av kulturuttrykk kan føre til en hegemonisering og marginalisering i kulturarvsammenheng (Holmesland 2013:2). For Nord-Troms museum betyr det å balansere mellom det å særlig løfte fram samisk og kvensk kultur og historie og det å representere alle andre grupper så vel som krysninger og blandinger mellom ulike kulturelle og historiske uttrykk.

Thomas Hylland Eriksen (2016:51) sier at ifølge museenes nye samfunnsoppdrag i en krympende verden kan det ikke lenger «være allmenn konsensus om grensene for et «vi» og hva det innebærer å være del av et «vi». Museet velger å binde lokale erfaringer og hverdagsliv med det allmennmenneskelige ved å fortelle flere historier og vise frem flere nyanser. Vår forankring som museum i et fleretnisk område med en mangeartet kulturarv gjør at vi i realiteten har vært et mangfoldsmuseum hele tiden, men perspektivene på hvordan man betrakter mangfold har endret seg. Der man tidligere tenkte på mangfold i hovedsakelig etniske og næringsrelaterte kategorier, ser vi nå etter mangfoldet i det mangfoldige. I dag er de franske økomuseene en museumshistorisk referanse, der det «økologiske helhetsperspektivet dypere festet i den generelle mentalitet, gir et annet utgangspunkt også for museene, for den museumsprofesjonelles rolle og for museenes forhold til samfunnet» (Gjestrum 1993:43).

Ved å fortelle flere historier om folk, kultur og lokalsamfunn kan man kanskje si at museet følger tradisjonen med lokalhistorikere, som på 1900-tallet skrev side opp og side ned med gårds- og slektshistorie. Motsetningen er historikeren som vil finne ny kunnskap som helst er av nasjonal betydning (Gjestrum 1993:35). For Nord-Troms museum var det ikke ønsket om å frembringe ny nasjonal kunnskap som var drivkraft for etableringen, men et ønske om å

formidle befolkningens plass i historien, å vise sammenhengene mellom fortid, nåtid og framtid. Anders Ole Hauglid (1988: 170), museets leder gjennom mange år, uttrykte det som «Historien er våre handlinger – nå!» Igjen setter vi søkelys på det marginale rommet som Bhabha viser til (Soja 1996:139–140). Ved å etablere et museum i Nord-Troms ble det dannet et rom der de marginale fortellingene kunne gis verdi, tre fram og synliggjøres i det offentlige Norge. Thomas Hylland Eriksen (2016:51) skriver at museenes nye samfunnsoppdrag er å «legge vekt på kontakt og ikke isolasjon, blanding heller enn renhet. Slik kan museene gi et viktig bidrag til en ny type kollektiv identitet som er forenlig med en global, for ikke å si *global*, tidsalder». Videre mener han at museene «må fortelle oss om det som er annerledes, men ikke av den grunn dårligere; de kan vise hvordan dagliglivet har forandret seg takket være både indre endringsprosesser og påvirkning utenfra, og de kan fremstille historie og nåtid som en serie møter og veikryss».

Nord-Troms museum jobber stadig med målet om å være relevant, tilgjengelig og representativt for alle i regionen, uavhengig av kjønn, alder, etnisitet, religion, seksuell orientering, funksjonsevne, geografi eller kulturell, sosial og økonomisk bakgrunn. Hvorvidt det er mulig, gjenstår å se. Som idealer gir økomuseet og det globale mangfoldsmuseet politiske og ideologiske føringer på museers praksis i ulike tider. Synet på hva et museum er og skal være har endret seg. For å møte kravene har museets karakter endret seg fra en organisasjon med desentralisert organisering, med forvaltning som viktigste arbeidsoppgave, til en organisasjon med forskning og formidling i samlokaliserte fagmiljøer. Samtidig ser vi ingen tydelige brudd mellom Nord-Troms museum før og nå. Selv om struktur, organisering

ring, mål og arbeidsfelt er endret, har innholdet i formidlingen av og på museumsanlegg vært mer eller mindre uforandret. Vi ser nå at Gamslett fiskerbondegård har et potensiale til mange flere fortellinger i tillegg til historien om den tradisjonelle næringstilpasningen. Så selv om veien fra økomuseum til mangfoldsmuseum på noen måter kan betraktes som å gå over bekken etter vann, så er det viktig å være bevisst at vannet i bekken aldri er det samme.

Som museum forholder vi oss til lokale virkeligheter, og tar inn lokale erfaringer og hverdagsliv i formidlingen. Museets praksis er vekselvirkning mellom formidling og dialog og deltakelse med lokalsamfunnet. Dagens globale mennesker møter fiskerbondehistorien på Gamslett. Noen har tilknytning til gården eller området, andre er tilfeldige passerende. Vi driver formidling i et thirdspaceperspektiv fordi vi ønsker å åpne opp for det sosiale og levde liv. Vi lar tradisjonelle forestillinger tre til side for å ta fram hypermangfold og interseksjonalitet – de mellommenneskelige og allmennmenneskelige dimensjonene. Og gjennom dette søker vi å vise «at fortiden er et fremmed land, men minner også om at de som bor der, er akkurat som deg og meg» (Eriksen 2016:52). Slik kan den mangeartede kulturarv i Nord-Troms smelte sammen med globalt mangfold og samlingen tre inn i et skjæringspunkt mellom lokal tilhørighet og global flyt.

Litteratur

Publisert litteratur

- Bettum, Anders, Kaisa Maliniemi og Thomas M. Walle (red.) 2018. *Et inkluderende museum. Kulturelt mangfold i praksis*. Trondheim, Museumsforlaget.
- Bhabha, Homi 2004. *The location of culture*. New York, Routledge.

- De Varine, Hugues 1988. Om økomuseet. I Gjestrum og Maure 1988, s. 104–122.
- Eriksen, Thomas Hylland 2016. Friluftsmuseet og kampen om fortiden. *Norsk museumstidsskrift*, vol 2 (1), s. 44–52.
- Eriksen, Thomas Hylland 2022. *Hypermangfold* (video). Filmen er laget av Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. <https://film.oslomet.no/hypermangfold>. [nedlastet 16.8.2024]
- Gjestrum, John Aage 1993. Fra folkemuseum til økomuseum Økomuseumsbegrepet. En fornyelse av museumsinstitusjonen og et viktig instrument for lokalsamfunnet. *Heimen. Lokalhistorisk tidsskrift*, (1), s. 1–93.
- Gjestrum, John Aage og Marc Maure 1988. *Økomuseumsboka: identitet, økologi, deltakelse: ei arbeidsbok om ny museologi*. Tromsø, Norsk ICOM.
- Hall, Stuart 2000. Introduction: Who Needs Identity? I Hall, Stuart & Paul de Gay (red.). I *Questions of Cultural Identity*, s. 3–5. London, Sage.
- Harvey, David 1989: *The condition of post-modernity*. Cambridge, Basil Blackwell.
- Hauglid, Anders Ole (red.) 1979. Nord-Troms museum – en ideskisse I *Menneske og miljø i Nord-Troms årbok 1978*. Nord-Troms historielag, s. 105.
- Hauglid, Anders Ole 1988. Nord-Troms. I Gjestrum og Maure 1988, s. 167–170.
- Hirsti, Erling 1990, Et minne om ei beinhard tid, *Avisa Nordlys*, 7.7.1990, s. 36.
- Holmesland, Hilde 2013. *Museenes samfunnsrolle. August 2013* (notat). Kulturrådet. Tilgjengelig: <https://www.kulturdirektoratet.no/documents/10157/239d827f-0d57-4cfd-a0cf-fe8cc8eba7e3> [nedlastet 16.8.2024]
- Hylland, Ole Marius 2017. Museenes samfunnsrolle. et kritisk perspektiv. Om komplekse institusjoner og institusjonell laste-

- evne. *Norsk museumstidsskrift*, vol 3 (2), s. 77–91.
- Hylland, Ole Marius, Nanna Løkka, Anne-Sofie Hjemdahl og Bård Kleppe 2020. *Museum og samfunn. En utredning om museenes samfunnsroller i lys av museumsreformen. Rapport nr. 548*. Telemarksforskning. Meld. St. 23 2020–2021. *Musea i samfunnet – Tillit, ting og tid* [melding til Stortinget]. Kulturdepartementet.
- Musum, Maja Leonardsen 2020. Folkemuseet og kampen om nåtiden. En studie av «Alt for Norge» på Hadeland Folkemuseum. *Norsk museumstidsskrift*, vol 6 (1), s. 44.
- Løkka, Nanna og Ole Marius Hylland 2022. Museumsreformen. Kultivering, konsolidering og konflikt. *Norsk museumstidsskrift* vol 8 (2), s. 51–65.
- Nilsen, Gørill 2004. *Kulturmøter i Nord-Troms. Jubileumbok for Nord-Troms museum 1978–2003*. Lundblad media AS.
- Norberg-Schulz, Christian 1978. *Mellom himmel og jord. En bok om steder og hus*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Nord-Troms museum 2020 *Samlingsforvaltningsplan for NTRM*, revidert 2020 [rapport]. Tilgjengelig <https://ntrm.no/om-museet/museal-virksomhet/> [nedlastet 16.8.2024]
- NOU 1996. *NOU 1996:7. Museum Mangfald, minne, møtestad* [offentlig utredning]. Kulturdepartementet.
- Rivière, Georges Henrie 1988. The ecomuseum – an evolutive definition. I Gjestrum og Maure 1988, s. 102–103.
- Schaanning, Espen 2000. *Modernitetens oppløsning. Sentrale skikkelser i etterkrigstidens idéhistorie*. Oslo, Spartacus Forlag.
- Soja, Edward 1996. *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places*. Oxford, Blackwell.
- St. Meld. nr. 15 2000–2001. *Nasjonale minoriteter i Norge – Om statleg politikk overfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinnar* [stortingsmelding]. Kommunal- og regionaldepartementet.
- St. Meld. nr. 49 2008–2009. *Framtidas museum – Forvaltning, forskning, formidling, fornying* [stortingsmelding]. Kultur- og kirkedepartementet.
- Avisartikler*
- Bendiktsen, Vigdis M. 1985. Gamslettsamlinga «heim» til Lyngen i 1985? *Avisa Nordlys*, 24.11.
- Bendiktsen, Vigdis M. 1988. Gamslett-samlingen flytter heim igjen. *Avisa Nordlys*, 21.6.
- Digre, Kari 1982. Vi skal «alle» være ansatt ved museet. *Avisa Tromsø*, 8.12.
- Gamslett, Alf 1974. Fra samekultur til skilingsviser i Gamslett-museet. Spesialintervju med amatørkonservatoren Alf Gamslett på Svensby. *Nye Troms*, 3.9.
- Upublisert litteratur*
- Nord-Troms museum 2013. *Vedtekter for Nord-Troms Museum vedtatt på ekstraordinær generalforsamling 13.12.2012 i Olderdalen*.
- Nettsider*
- Hauglid, Anders Ole 1988, *Studio Nord – menneske og miljø – fremtidens museum. En reportasje fra økomuseet i Nord-Troms. Programleder er Anders Ole Hauglid* [radioprogram]. NRK, Studio Nord. URL: <https://tv.nrk.no/serie/studio-nord/season/1988/episode/FTRO00002787> [nedlastet 25.7.2024]